

*Zilele porților deschise
pentru studenții
economisți - 2011*

Economia după criză

Ce a fost va mai fi?

Prof. Univ. Dr. Marin Dinu
Membru CA al BNR

Târgu-Jiu, 3 noiembrie 2011

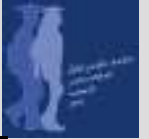
Sumar

- ***Particularitățile crizei actuale***
 - *Origini și extensie*
- ***Contagiune și cronicitate***
 - *Cauze, impulsuri și motive ale efectelor*
- ***ieșirea din criză***
 - *Schimbarea sau curățarea modelului?*

Origine & Formă

Criza a pornit din **epicentrul** sistemului de economie postindustrială

✓ **originea** este excesul de inovare financiară (devenită substitut al inovării tehnologice cu impact direct asupra productivității muncii);

✓ **forma** a fost supraturarea mecanismului câștigului (redistribuire speculativă violentă a valorii adăugate în favoarea sectorului financiar).

Evoluție nonglobală

- **Extensia crizei** a fost rapidă în sectorul financiar al țărilor dezvoltate;
- **Reziliența** la criză a economiilor emergente din EurAsia și America de Sud s-a dovedit o performanță;
- Țările postcomuniste din Europa Centrală și de Est, membre ale UE, cu sector financiar echilibrat ca surse ale capitalului au **atenuat** semnificativ contagiunea.

Excese așteptate

- Țările **dependente** de fluxurile externe de capital au suportat șocuri recesive severe;
- Statele cu capacitate **neconsolidată** de administrare a surselor dezvoltării cunosc criza datoriilor suverane;
- Economii de **tranziție** cu sistem slab structurat instituțional au recurs la măsuri radicale de limitare a contagiunii și de adâncire a crizei transformăionale.

Cauza & consecința

- **Cauza directă** a crizei a fost *supraturarea* mecanismului pieței prin metode și pe căi situate în afara spațiului de raționalitate (bani fictivi, piață neagră, piață duală, căutare de rentă ș.a. *Lucruri-rău făcute*. Abateri negative de la *bunul-simț*.
- **Consecința directă** a fost încetarea circulației activelor, mai întâi a celor speculate, provocând o ***fracturare între sectoarele monetar și real ale economiei, o băltire a lichidității, o încremenire a fluxurilor de valori și o cancerizare a cererii.***

Distinctivitate istorică

- ❖ Pentru prima dată după Criza din 1929-1933 cauza turbulenței nu s-a situat în **periferia** sistemului;
- ❖ Este prima criză din ultimul secol când economia lumii nu este partajată pe principii de **ideologie** politică;
- ❖ Dar este și prima criză care se revarsă prevalent în **datorie publică** și nu în hiperinflație;
- ❖ Criza actuală se califică în egală măsură ca o criză a principiilor, a instrumentelor, a guvernantei și a sistemului, fără să fie **globală**.

Decuplări structurale

- S-a revelat, în inima modelului, o **decuplare structurală** între sectorul privat și sectorul public, în dublu sens negativ:
 - *Sectorul privat (cel financiar, cu deosebire) și-a sublimat căile de profitabilitate escamotându-și contribuția la finanțarea **bunurilor publice**;*
 - *Sectorul public a abdicat de la principiul propriei rentabilități **finanțând pierderile sectorului privat.***

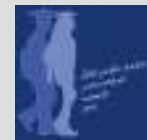
Disfuncții extinse

- S-a produs și o decuplare a economiei monetare de **economia reală**, tot în dublu sens negativ:
 - *Economia monetară **inovează cu scop speculativ** și/sau finanțează predilect administrația;*
 - *Economia reală se **delocalizează** după principiul salariului cel mai mic susținând subdezvoltarea.*

Haos în fundamente

- Semnul multiplelor dezagregări sistemice în economie rezidă în **decorelarea fundamentelor**,
 - ✓ *foarte vizibilă în economia monetară între rata inflației și dobândă, bunăoară (dobânda de politică monetară scade spre zero în timp ce inflația crește sau invers).*
- În economia reală mișcarea prețurilor nu reflectă în mod nemijlocit evoluția productivității muncii, ca și **preeminența corelativă** productivitate - salarii sau randament -valoarea adăugată;
 - ✓ *corelațiile între fundamente sunt pervertite de fenomenul speculativ.*

Colaps & înnoire

- Ne aflăm în perioada de coliziune dintre consecințele a **două tipuri de crize**:
 - o criză a epuizării determinantilor dezvoltării unui sistem;
 - o criză a insuficienței configurării a determinantilor creșterii altui sistem.
- Prima criză derivă din **restabilirea**, cu metode monetariste și costuri nesustenabile, a potențialului surselor care ar trebui să asigure reproducerea fundamentelor economice specifice industrialismului;
- A doua criză este expresia (similară “**bolilor de creștere**”) insuficienței temporare în configurarea fundamentelor postindustriale și postnaționale ale economiei.

Consecințe neașteptate

- Forma ambelor tipuri de criză este receptată, via globalizare, drept **criză a politicilor publice** (*state failure*) care nu au limitat *market failure*;
 - ❖ Piețele au inventat situația de omnipotență *to big to fail*;
 - ❖ Statele și-au creat situația hiper-recesivă *left with the bill*.
- Esența crizei este specifică pentru ceea ce se numește **criză de sistem**;
 - *Sistemul centrat pe distribuția oligarhică a valorii adăugate dinspre economia reală spre economia monetară, a avuției dinspre societate spre piață și în structura lumii dinspre periferie spre centru.*

leșirea din criză

- leșirea din criză are două **căi antinomice**:
 - Înlăturarea exceselor sau corecția sistemului;
 - Schimbarea sistemului.
- Prima cale este cea preferată atât în modelul american cât și în cel european;
- Caracteristica măsurilor de corectare este **intervenția statului** (guvernului) în restabilirea echilibrelor pieței,
- Consecințele așteptate se manifestă greu, revenirea încrederii sfidează nevoia obiectivelor **termenului scurt**.

Blocaje & întârzieri

•Schimbarea sistemului este blocată de **reziliența teoriei mainstream** care configurează instituțional economia momentului:

❖ *Pentru economia americană rămâne relevantă viziunea teoretică a **capitalismului corporatist**;*

❖ *Pentru economia europeană continuă să opereze prevalent **viziunea integrării negative**;*

❖ *Pentru economia asiatică **propensiunea ideologică** îi știrbește credibilitatea.*

•Criza ca oportunitate de schimbare este ratată și pe fondul întârzierii apariției unei **inovări tehnice** schumpeteriene care să dea un nou impuls productivității;

✓ *Al cincilea ciclu kondratieff își amână, de la criza dotcom-urilor până astăzi, începutul.*

Menghina autohtonă

- România este prinsă între:
 - o **dublă criză** transformățională, cea a funcționalizării noului reglator al economiei postplanificate și cea a țintirii prin integrare a performanțelor modelului european;
 - **contagiunea** violentă a crizei externe declanșată începând din T4/2008.
- Slaba structurare a economiei de piață și gestiunea deficitară a dezechilibrelor macroeconomice a constituit suportul pe care s-au amplificat efectele recesive ale crizei venită pe **canalul contului curent**.

Dezvoltare lentă

- Forma crizei în România a fost **constricția severă a cererii interne**, prin decuplarea surselor externe ce o alimentau în situația slabei oferte interne, pe de o parte, și corecția cvasigenerală a veniturilor, atât a celor salariale, cât și a câștigurilor din capital, pe de altă parte;
- Evitarea acutizării crizei a presupus recurgerea la ancora externă a **sprijinului financiar**;
- Efectul principal este **blocarea** pe termen mediu a potențialului nostru de convergență și diminuarea acestuia pe termen lung:
 - *Riscul stăruinței în **cercul vicios al dezvoltării prea lente** ce dijmuește motivația pentru **proiectul strategic al integrării***

Proiectul ultimativ

- Două sunt problemele **contextului economic** în România:
 - Realizarea **consensului** pentru un proiect național proactiv de înscriere a țării pe traiectoria celei de-a doua modernizări deschisă de integrarea europeană;
 - ✓ *Ținta ar fi reechilibrarea raportului dintre sursele efortului propriu și sursele globalizării.*
 - Centrarea politicilor publice pe **cetățean**, care-și manifestă tot mai pregnant nevoia de a beneficia de avantajele europene ale coeziunii teritoriale.
 - ✓ *Ținta este consolidarea **identității** în dinamica schimbărilor structurale presupuse de efectivizarea libertății de mișcare a persoanelor.*

Elită & comportament

• **Contextul societal** are două provocări esențiale de natură ultimativă:

- ❖ Configurarea **elitei naționale** responsabilă de afirmarea trendurilor celei de-a doua modernități;
 - *Apare drept hotărâtoare problema **educației**, căreia să i se definească efectul strategic, profilul uman pe care-l vizează.*
- ❖ Inserția culturală a **comportamentului rațional** în practicile instituționale, concomitent cu internalizarea valorilor culturale ale democrației, legalității și antreprenoriatului la nivel de individ.
 - ***Corecția exceselor** condiționate istoric și sincronizarea cu modul de a fi al oamenilor din țările dezvoltate.*

Ieșirea din periferie

•CHEIA IEȘIRII DIN CRIZA TRANSFORMAȚIONALĂ AGRAVATĂ DE CONTAGIUNEA CU CRIZA EXTERNĂ O REPREZINTĂ **CALITATEA POLITICILOR PUBLICE:**

- *În contextul fragilității/volatilității efectelor de propagare a dezvoltării bazate pe ISD devine urgentă reconsiderarea importanței, la nivelul mix-ului de politici, a **politicii industriale;***
- *Reproiectarea politicii bugetare pentru favorizarea reindustrializării ca suport al **creșterii locurilor de muncă** și a creșterii veniturilor;*
- *În genere, politicile economice au ca prioritate spargerea cercului vicios al persistenței condițiilor **subdezvoltării.***

Sensul pieței

- În esență, în structura economiei se dovedește hotărâtoare pentru capacitatea de catching-up existența **maker-ului** de piață:
 - ✓ În sistemul bancar, pentru **suplinirea comportamentului de creditare acomodat pe grupul transnațional**;
 - ✓ În industrie, pentru **reacția fină la șocurile externe asupra evoluției cererii interne**;
 - ✓ În fiecare sector, pentru creșterea **capacității de reziliență a economiei la dezechilibre**.

Mobilitate & suport

- Criza actuală scoate la iveală nevoia de sulețe în **gestionarea fluxurilor comerciale**:
 - Crearea de **piețe-buffer** care să preia șocurile din comerțul intracomunitar, inclusiv prin revenirea pe piețe cu memoria produselor noastre tradiționale;
- Încurajarea delocalizării în România a industriilor purtătoare de **progres tehnic** pentru compensarea tendinței ISD de a viza excesiv retail-ul.
- Accelerarea construirii unei **infrastructuri rutiere** care să ne cupleze la marile rute comerciale și turistice.

***NU S-A SCHIMBAT
NIMIC,
DAR TOTUL
ESTE ALTFEL
ALDOUS HUXLEY***

Torentul modernității

- **Global suntem într-un nod în care se răsucesc sfârșiturile unor cicluri ale evoluției lumii (hominizării):**
 - *Superciclul dependenței verticale;*
 - *Supraciclul adversității;*
 - *Ciclul primei modernități;*
 - *Ciclurile dezvoltării (al patrulea ciclu Kondratieff).*
- **Starea globală de criză este originată în ezitarea asumării consecinței dezlegării nodului gordian al sfârșiturilor de cicluri (noile începuturi):**
 - *Superciclul dependenței orizontale;*
 - *Supraciclul inclusivității;*
 - *Ciclul celei de-a doua modernități;*
 - *Al cincilea ciclu Kondratieff (cunoașterea ca resursă)*

Primejdii de evitat

- **Intoleranța ideologică** a avantajărilor de fenomenologia instituțională a primei modernități (centru vs. periferie, vârful vs. bază).
- Acumularea critică a problemelor nerezolvate. (externalități, adversități, nevroze milenariste etc.)
- Resuscitarea soluționării iraționale a îndreptățirilor, recurgerea la **tranșarea violentă** a statusurilor.
- Traficarea convingerilor fără argumente, alături de deturnarea publică a sensului valorilor de configurare a trendurilor (globalizarea ca americanizare a lumii, de exemplu).
- Confiscarea poziției centrale (*hegemonizarea lumii*).

Concluzia

- Economia și guvernanta economică de azi nu mai seamănă cu ceea ce erau înainte de criză;
- Economia și guvernanta postcriză vor fi rezultatul unei lungi și dureroase nașteri la care *ursitoarele* încă se gâlcevesc;
- Speranța ca economia și guvernanta să fie viabile se asociază cu implicarea pentru a nu se dovedi deșartă;
- Pentru români economia viitorului înseamnă depășirea crizelor suprapuse ce vin din trecut;
- **Postcriză este marea provocare a tinerelor generații!**

*Zilele porților deschise
pentru studenții
economisti - 2011*